

Experiències per a l'extensió de l'ús del català en l'educació en el lleure. El Taller d'educació per la llengua

*Experiences in spreading the use of Catalan in leisure education.
The education for language workshops*

Carles PALAU I PUIG
Tallers per la Llengua

RESUM

Per aconseguir que una llengua *moli* i se n'estengui l'ús cal, en primer lloc, establir una estratègia seductora. I per a Tallers per la Llengua, en el context actual del català, aquesta estratègia implica necessàriament recórrer a elements com el prestigi i la dignitat de la llengua: cal trencar prejudicis lingüístics (com el fet que el català és una llengua minoritària) i desenvolupar la llengua amb seguretat i respecte.

L'article fa una explicació detallada de les diferents sessions que ofereix Tallers per la Llengua per intentar millorar les actituds i els hàbits lingüístics d'alguns perfils de població. Un d'aquests tallers és el TEL (Taller d'educació per la llengua): adreçat als estudiants d'ESO i batxillerat. Està orientat a desfer prejudicis i promoure el respecte per la diversitat lingüística. També s'exposa el TELP (Taller d'espai lingüístic personal), que, destinat a persones amb una certa sensibilitat lingüística, pretén modificar conductes i treballar l'assertivitat lingüística. Finalment, l'article presenta la iniciativa «Estén el català al teu barri», un joc premiat pel Servei de Política Lingüística de l'Ajuntament de Tarragona.

PARAULES CLAU: política i planificació lingüístiques, promoció de l'ús social, joves, lleure, cohesió social.

ABSTRACT

In order to make a language «cool» and spread its use, in the first place a seduction strategy needs to be established. For the Language Workshops, in the current context of Catalan, this strategy necessarily implies working with the prestige and dignity of the language. Language prejudices (such as the idea that Catalan is a minority language) must be done away with and the language must be developed with confidence and respect.

This paper describes in detail the various sessions that are run by the Language Workshops with the aim to improve the linguistic attitudes and habits of various population profiles. One of these sessions is the Education for Language Workshop (TEL). Addressed to compulsory secondary education and upper secondary education students, it seeks to eliminate prejudices and promote respect for linguistic diversity. Also described here is the Per-

sonal Linguistic Space Workshop (TELP), addressed to persons with a certain linguistic awareness, which seeks to modify behaviours, working on linguistic assertiveness. The paper concludes by presenting the initiative «Spread Catalan in your neighbourhood», a game that has been awarded the prize of the Tarragona City Council's Language Policy Service.

KEY WORDS: language policy and planning, promotion of social use, youth, leisure, social cohesion.

Plantejar-se si el català *mola* o no *mola* és plantejar-se si té prou prestigi per seduir la gent jove de tal manera que desitgi usar-lo. Per a altres grups de població i en altres moments de la història, el prestigi ha vingut a través d'elements diversos i canviants, i els elements que ara poden significar prestigi per als joves probablement no tenen res a veure amb el fet de parlar la llengua de Ramon Llull.

Durant les dècades recents de campanyes per a la normalització lingüística s'ha utilitzat (implícitament o explícita) la victimització de la llengua catalana com a via (no l'única!) per captivar gent a parlar el català. La idea de parlar-lo per solidaritat amb una llengua castigada i en perill d'extinció ha estat, i encara és, present especialment en iniciatives de la societat civil i en un discurs informal de conversa de cafè, i també ha estat present, en certa mesura, en el discurs institucional. És ben cert que sumar-se a una causa ha pogut atraure alguna gent, però passats tants anys ja podem certificar que no és una estratègia eficaç per normalitzar plenament la llengua, i menys entre els joves. Pretendre que parlin en català per compassió no ha funcionat.

En canvi, des de diverses experiències de la societat civil estem comprovant que és molt més potent, eficient i eficaç mostrar-nos forts, mostrar que el català és una llengua de grans dimensions aquí i a escala mundial. En els tallers que impartim des de la nostra entitat fa anys que estem experimentant que aquesta via provoca uns canvis d'actitud instantanis envers el català, tant entre adults com entre joves. La majoria dels assistents passen de cop de la idea que el català és una llengua inferior a assabentar-se que es tracta d'una llengua de primera, i molt sovint ho reconeixen explícitament.

És molt important, doncs, diagnosticar que hi ha la creença social que el català és una llengua inferior, com ho mostren diversos símptomes. Per exemple, la baixa exigència en la qualitat dels usos del català en àmbits com ara el del periodisme, l'alegria sobredimensionada que molts de nosaltres mostrem quan un estranger l'aprèn encara que sigui amb un nivell molt precari..., i és especialment crucial el fet que veure-la com una llengua inferior permet que, com a societat, ens creguem la mentida que hi ha una gran part de nosaltres que no entén el català. No resulta gens creïble que algú que faci trenta o cinquanta anys que viu al país d'una llengua de primera, per exemple Itàlia, no l'entengui; en canvi, això sí que ens ho creiem nosaltres per al català. I no cal dir que aquestes nocions, que fan saó en la societat des de fa tants anys, també les van percebent totes les generacions de joves. (Els també passen al castellà massa sovint amb el pretext que l'altre potser no entén el català.)

Així doncs, també per seduir els joves, cal un nou paradigma: som una llengua molt important a escala mundial. Si som la desena del món en producció literària i la primera amb més bona nota a la Viquipèdia, és massa *freak* viure al país d'aquesta llengua i no parlar-la.

Ara bé, també hi ha altres prejudicis associats al català amb la funció volguda de desprestigiar-ne l'ús. En aquest sentit, destaca l'enigma del fet que en certs entorns de joves no *mola* parlar el català perquè fa de *pijos* o burgesos. Aquest fenomen és sorprenent perquè les coses que connoten per a un estatus major solen posar-se de moda amb molta facilitat. Com pot ser que actualment això no funcioni per al català entre els joves? El fet que aquesta mateixa llengua també pugui connotar per a pagès o de poble suggereix que es tracta d'uns prejudicis falsos (en el sentit que els joves no se'ls deuen creure realment) i que responen a una contrapropaganda ideada des de certs entorns de pensament.

Tampoc encaixa del tot el pretext de no parlar el català perquè els l'imposen a l'escola. Hi ha moltes coses imposades en la societat i els joves les segueixen amb gran alegria, com ara les modes del vestir, i a l'escola s'imposen moltes més coses que el català. La qüestió, potser, rau en el fet que el català només es fa valdre a l'escola, i d'una manera massa vacil·lant, amb no gaire seguretat per part de molts docents, cosa que invita a mirar de burlar-se de les normes.

Això ens porta a una altra gran qüestió a l'hora de modelar les representacions lingüístiques dels joves: la submissió lingüística d'un adult o d'un professor davant els joves dinamita l'ús i la percepció de la llengua. Per descomptat que no *mola* una llengua de la qual els seus parlants s'amaguen, fins i tot els que volen tenir l'autoritat. De la mateixa manera que mai no aconseguiré que *molin* gens unes sabates esportives que tinc, perquè me les han regalat els pares, però que jo mateix em canvio cada cop que he de veure els amics. En aquest sentit, des de la nostra entitat oferim el Taller d'espai lingüístic personal (TELP) per aprendre a mantenir-se en català, que presentarem més avall.

Així doncs, amb tot el que he exposat fins aquí, establim que per moure els joves a fer servir el català la dignitat és l'estratègia més seductora. Es tracta de desenvolupar la llengua amb autoritat. No d'aquella autoritat que hom exigeix amb rampells, sinó aquella autoritat que hom es guanya perquè es guanya respecte. I des d'aquest punt de vista, com que els joves viuen i creixen en el món que fan els adults, també cal estar alerta en què fan les institucions. Mentre tants ajuntaments treballin amb la base del bilingüisme oficial, el català seguirà essent percebut com la llengua que realment no cal, i que sempre necessita anar amb bastó, una llengua imbècil (del llatí *imbecillis*, 'feble').

Amb l'objectiu d'incidir en les actituds, representacions i hàbits lingüístics de joves i adults, Tallers per la Llengua ofereix sessions i cursos de diversos formats adreçats a grups de perfils lingüístics específics. Es tracta de sessions de treball cara a cara adreçades a transformar efectivament les actituds i els hàbits lingüístics de persones concretes.

La innovació metodològica dels tallers rau en el fet de treballar cara a cara amb persones concretes durant unes quantes hores. Deixar que els assistents siguin els primers a parlar ens permet saber què necessita cada persona per augmentar el seu ús

del català, quins plantejaments seran realment eficaços per a cadascú. Considerem que és molt poc veraç pretendre que un mateix lema, discurs o llenguatge sigui incisiu, no ja per a tota la societat, sinó per a gaires persones.

Tot seguit us exposem alguns materials i experiències dels tallers especialment aplicables als joves.

tallers per la Llengua

Taller d'Educació per la Llengua

Durada: 2 hores.
Públic: Estudiants de secundària i batxillerat.
Objectiu: Introduir en l'educació el valor de la diversitat lingüística al món i la importància que hi juga l'ús del català entre els joves.

www.tallers.cat

tallers per la Llengua

Taller d'Educació per la Llengua

- No hi ha llengües inferiors.
- Analogia entre biodiversitat i linguodiversitat.
- Les llengües no s'extingeixen per "lleis de vida".
- Ens mantenim en català davant de...

www.tallers.cat

Aquest taller es planteja com una sessió de transmissió de valors. Pensem que és poc realista pretendre que amb dues hores puguem canviar els hàbits lingüístics d'un grup d'adolescents. Ara bé, sí que podem exposar uns conceptes perquè ells tinguin unes bases quan, en la creixença com a membres de la societat, vagin rebent diferents plantejaments i fent-se preguntes en relació amb la llengua i els seus usos. Es tracta d'introduir uns valors lingüístics dins del corpus de valors que ja es transmeten actualment com a políticament correctes dins i fora de l'escola, com ara l'ambientalisme, la igualtat de gènere, la resolució pacífica de conflictes, la convivència intercultural, el civisme...

Entre les diverses qüestions que s'exposen al taller n'hi ha cinc de principals:

1. No hi ha llengües superiors ni inferiors. Aquesta idea no és inclosa en cap temari formal, i és urgent que tothom s'ho hagi, com a mínim, plantejat. Hem comprovat que, tant entre joves com entre adults, és ben present la creença que sí que hi ha llengües inferiors i superiors, i això permet que molta gent visqui amb la noció que el català és inferior.

2. Per tal de mostrar el valor de la diversitat lingüística del món, seguim un fil d'analogia amb la biodiversitat.

3. La majoria de llengües no s'extingeixen per processos naturals, sinó per projectes planificats políticament. Això pretén evitar la idea que la situació del català és llei de vida i que no hi ha res a fer i, en última instància, significa que depèn (també) de nosaltres que el català vagi a més o vagi a menys.

4. Posar en qüestió l'hàbit de passar al castellà quan l'interlocutor parla en aquesta llengua, hàbit que els mateixos joves també tenen del tot assumit. Exposem que això no ha de ser necessàriament així i que es pot fer diferent, que també és lícit, viable i còmode mantenir-se en català. L'enfocament del treball sobre aquest hàbit és radicalment diferent segons el perfil lingüístic dominant al grup.

5. El català és una llengua de grans dimensions a escala mundial. És una llengua de primera divisió.

A l'inici d'aquest taller es mostren curiositats de llengües del món per ensenyar el valor de la diversitat lingüística, partint de la idea que cada llengua és una forma una mica diferent de percebre o descriure el món.

Curiositats

La llengua dels gautxos

200 expressions diferents per qualificar els matisos del pel del cavall.
4 noms per a les plantes.

tallers
LLengua

Diversitat

10 llengües dominen el 50 % de la humanitat; l'altre 50 % parla una de les **6.000 llengües del món**

És molt més original parlar en català!!

tallers
LLengua

En un altre bloc del taller es treballa, amb molt d'èmfasi, sobre la rellevància del català al món. Això es fa amb els objectius argumentats a l'inici de la ponència.

El català, una llengua per presumir ...

Importància internacional del català:

- La ~80 del món en nombre de parlants (no és una llengua minoritària!!!)
- 8a llengua amb més blocs a Internet
- La 10 del món en l'àmbit editorial
- a 26 en nombre de webs
- La 9 de la UE en població per àmbit geogràfic
- La 13 de la UE en nombre de parlants
- S'estudia en 23 universitats d'Alemanya
- S'estudia en 108 universitats del món

AUTOESTIMA

la llengua

Més enllà d'aquest taller per a adolescents, si com a objectiu més general pretenem incidir sobre els hàbits lingüístics dels joves, cal abordar un treball previ sobre els hàbits dels adults que els envolten, ja que aquests exerceixen de models conductuals. Per això és útil impartir sessions del Taller d'espai lingüístic personal per a professors i monitors. Aquest taller sí que serveix per transformar hàbits i s'adreça a persones que ja tenen una certa sensibilitat lingüística.

Taller d'Espai Lingüístic Personal TELP

Durada: 4, 10 o 20 hores.

Públic: Persones que volen aprendre a mantenir-se en català còmodament en situacions d'interacció lingüística. Especialment adreçat a models de conducta.

Objectiu: Sentir-nos còmodes parlant sempre en català, evitant passar-nos al castellà; maximitzar el nombre de converses en català.

www.tallers.cat

Efectes sociolingüístics de mantenir-nos en català

- Els catalanoparlants parlen més sovint en català.
- Major percepció del català com a llengua necessària i de prestigi.
- Major convergència cap al català.
- **Gran augment de l'ús social del català.**

Efectes sociolingüístics de mantenir-nos en català

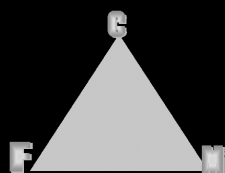
**MODELATGE
per part dels
MONITORS i
PROFESSORS**

Aquest taller treballa des del paradigma que la consciència (o sensibilitat) sobre un tema no garanteix una determinada conducta en conseqüència. Per passar a la conducta ens cal que aquesta sigui viable, aplicable amb comoditat i, per tant, que resulti un hàbit sostenible en el temps. Per això, el TELP busca que cada participant aprengui a desenvolupar els seus recursos de conducta, que són les maneres de mantenir-se en català que li resultin més còmodes a cadascú. I aquests recursos estan compostos per tres nivells d'anàlisi de la conducta.

RECURSOS

COGNITIU= QUÈ PENSAR • en general • ara mateix (autodialóg)	
	
FISIOLÒGIC= COM ENS SENTIM <i>Control emocional</i>	MOTOR= QUÈ FEM? RECURSOS DE COMUNICACIÓ: VERBALS: què dir / com dir-ho NO-VERBALS: què fer / com fer-ho

Com a mostra del que es fa en aquest taller, en el camp dels recursos cognitius, abordem alguns dels prejudicis que ens limiten a l'hora de mantenir-nos en català davant d'algú, per tal que els nostres pensaments justament ens hi ajudin. Els dos principals prejudicis són que parlar en català a algú que et parla en espanyol és de mala educació i que parlant en català hi ha una gran probabilitat que tot de gent no ens entengui. Col·lectivament, ens hem arribat a creure tan profundament que el català és una llengua críptica i que moltíssima gent no l'entén, que veiem com a normal que al nostre entorn es tradueixin mots com atenció/atención o horari/horario. En realitat, algú que no entengués el català seria algú de qui podríem malparlar tenint-lo al costat sense que s'immutés. Com ja hem argumentat al principi, l'acceptació d'aquests prejudicis descansa sobre la noció (el megaprejudici) que el català és una llengua inferior.

Al TELP cadascú es fa un itinerari per maximitzar el nombre d'interaccions que certament podrà desenvolupar en català. L'assertivitat lingüística es presenta com a objectiu de conducta: mantenir-nos en català respectant les nostres pròpies preferències lingüístiques, bo i respectant els drets dels nostres interlocutors, especialment el dret a ser tractats amb respecte. Sóc jo qui decideix quina llengua parlo, no l'altre.

Finalment, una eina que oferim amb l'objectiu de transformar les representacions i actituds lingüístiques dels joves és el joc «Estén el català al teu barri», premiat pel Servei de Política Lingüística de l'Ajuntament de Tarragona i compost per tres proves.

Joc
"Estén el català al teu barri"

Durada: 15-20 minuts.
Públic: General. Gent que passegi per Tarragona
Objectius específics:
 -Mostrar la rellevància de mantenir-se en català.
 -Mostrar la fidelitat lingüística com un hàbit legítim, cordial, viable i còmode.

www.tallers.cat

Joc
"Estén el català al teu barri"

-El linguòmetre
 -Fotos. Quants entenen el català?
 -La República veridiana

www.tallers.cat

Aquí no entrarem a explicar tot el desenvolupament del joc i el seu desenllaç; només en mostrem dues proves. En la *prova del linguòmetre* cal que els participants endevinin preguntes com: quantes llengües hi ha al món? Quin lloc ocupa la llengua catalana si les ordenem totes segons el nombre de parlants? Quin lloc ocupa la llengua catalana en producció editorial? Per fer-ho ben visual, el monitor té una cinta mètrica de deu metres i tres imants de colors. Aquesta cinta mètrica s'anomena *linguòmetre*, i la ratlleta de cada mil·límetre representa una llengua del món. Un metre conté mil mil·límetres i, per tant, representa mil llengües. El monitor va descargolant o cargolant la cinta segons li diguin si hi ha més o menys llengües al món, i va col·locant els imants més amunt o més avall segons li diguin quin lloc ocupa la llengua catalana. Com que cada mil·límetre representa una llengua, les respostes són: sis mil llengües al món són igual a sis metres; si el català és la vuitanta-quatre llengua en nombre de parlants, correspon a vuitanta-quatre mil·límetres (és a dir, al centímetre 8,4); si el català és la desena llengua en àmbit editorial, correspon a deu mil·límetres (és a dir, al centímetre 1). El català cau entre les capdavanteres!

Una altra prova del joc és la República veridiana. L'objectiu que persegueix és mostrar com els hàbits individuals tenen gran rellevància social. Els participants han d'anar esbrinant quines seran les proporcions d'usos socials en aquest país imaginari, on els veridianoparlants canvien de llengua sempre que en la conversa és present l'habitant cramovinoparlant. Així, de les onze possibles converses, només quatre seran en veridià.

... imaginem un país anomenat... República veridiana

Veridià			Cramoví
A	B	C	D
AB	ABC		
AC	ABD		
AD	ACD	ABCD	
BC	BCD		
BD			
CD			

... imaginem un país anomenat... República veridiana

Veridià			Cramoví
A	B	C	D
AB	ABC		
AC	ABD		
AD	ACD	ABCD	
BC	BCD		
BD			
CD			

Quan les proporcions de parlants passen a ser de 1:1 (és a dir, del 50 % de parlants per a cada llengua), el veridià només és present en una sola conversa.

... i més endavant...

Veridià		Cramoví	
A	B	C	D
AB	ABC		
AC	ABD		
AD	ACD	ABCD	
BC	BCD		
BD			
CD			

Com que la majoria de converses eren en cramoví, va arribar un moment que els veridians no es reconeixien entre ells, i quan es trobaven conversaven en cramoví...

Veridià		Cramoví	
A	B	C	D
AB	ABC		
AC	ABD		
AD	ACD	ABCD	
BC	BCD		
BD			
CD			

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

Per conèixer més bé la nostra feina i els nostres plantejaments, podeu consultar:

SEGARRA, Marina; VILA, David (coord.) (2009). *De la consciència a la conducta*. Sabadell: 7d quatre.

SUAY, Ferran; SANGINÉS, Gemma (2010). *Sortir de l'armari lingüístic*. Manresa: Angle.

TALLERS PER LA LLENGUA: <<http://www.tallers.cat>>.